

‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ	
ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ (ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ)	0181-5097300
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ	0181-5097302
ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ (ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ)	0181-5097305
ਗੈਲਰੀ/ਟੂਰ ਕੁਮ	0181-5097310
ਵੱਖ ਟੀ ਵੀ	0181-5133160

‘ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਕੀਮ, 30 ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਤਕਸੀਮ’ ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ : ਮਾਨ

ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ : ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਮੋਗਾ (ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ) ਮੋਗਾ ਦੀ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 83 ਕਰੋੜ ਦੇ ਪੁੱਜੇਕਾਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹਨਾ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ, ਹਲਕਾ ਮੋਗਾ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾਕਟਰ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਰੋੜਾ, ਹਲਕਾ ਧਰਮਕੋਟ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ ਢੋਸ, ਹਲਕਾ ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾਨੰਦ, ਹਲਕਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੇਅਰ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ, ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਮੋਗਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੱਧੂ, ਆਦਿ ਆਗੂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸਾਖੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਖਰੀਦਣਗੀਆਂ ਕਣਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਹੈ, ਨੇ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਛੂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਿਯੋਗ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹਿੱਤ ਆੜ੍ਹਤ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਣਕ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ : ਕਟਾਰੂਚੱਕ

ਜਲੰਧਰ : ਖੁਰਾਕ, ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਕਟਾਰੂ ਚੱਕ ਨੇ ਜਲੰਧਰ, ਗੁਜਰਾਤਪੁਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ, ਗੁਪਨਗਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 30,973 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਕਦ ਕਰੈਡਿਟ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 122 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਖਰੀਦ ਟੀਚੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 132 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਕਣਕ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ (ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ (ਏਟਕ) ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਯੂ ਜੀ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਸਰਕੂਲਰ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਦਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਖਤਰਨਾਕ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਏਟਕ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਿਡ ਚਾਈਲਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਆਈ ਸੀ ਡੀ ਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਹੇਠ ਸਥਾਪਿਤ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੌਸ਼ਟ, ਸੁਰੂਆਤੀ ਬਚਪਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਕੌਮੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਉਧਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘੱਟ-ਘੱਟ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਮੱਖਣ ਬੈਕ ਗਿਅਰ ਲਾਉਣਗੇ

ਮੋਗਾ : ਮਰਹੂਮ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤੌਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ) ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ ਬਰਾੜ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ‘ਮਾਂ ਪਾਰਟੀ’ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੱਖਣ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੰਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿਅਰ ਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਯਾਲੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਵੁਕਤਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ।

ਕਾਰ ਖੂਹ ‘ਚ, 9 ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਨਾਸਿਕ : ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਾਸਿਕ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਡਰੀ ਕਸਬੇ ਦੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ‘ਚ ਖੂਹ ਵਿੱਚ 9 ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਡਰੀ ਕਾਰਨ ਛੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਿੱਡਰੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਗੁਜ਼ੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਮੌਖੋ ਬੋਕੁਏਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ‘ਚ ਸੁਨੀਲ ਦੱਤੂ ਦਰਗੁਜ਼ੇ (32), ਪਤਨੀ ਰੋਸ਼ਮਾ, ਆਸ਼ਾ ਅਨਿਲ ਦਰਗੁਜ਼ੇ (32) ਅਤੇ 7 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ 11 ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜੁੜਣਾ ਪੈ ਰਿਹੈ : ਗੋਰੀਆ

ਲੁਧਿਆਣਾ (ਗਿਆਨ ਸੈਦਪੁਰੀ) ਇੱਥੇ ਇੰਦਰਾ ਨਗਰ ਸਥਿਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਈਸਤੂ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮਤਪੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰੀਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਮਿਟ ਦਾ ਮੋਨ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਰਜਕਰਨੀ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਆਰ ਲਾਲਕੰਠ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ), ਰੋਡ ਗਾਰਡ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਰੰਗਰਾਮੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰ ਨੱਥੂਵਾਲ, ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਢੋਟੀਆਂ, ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾਰਾਪੁਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਮ ਲਾਲ ਚੱਕ ਗੁਰੂ, ਸੁਤੰਤਰ ਕੁਮਾਰ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡੀ ਐੱਮ ਮਾਰਕਵੇਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਘੁਮਣ ਸਿੰਘ ਧੂੜਕੋਟ, ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀਨਾਨਗਰ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ, ਮਹਿੰਗਾ ਰਾਮ ਕੋਟੜਾ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਬਠਿੰਡਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੇ

ਇੰਡੀਆਨਾ ‘ਚ 1790 ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ : ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਨੇ 1790 ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਡਰਾਈਵਰ ਲਾਇਸੈਂਸ (ਸੀ ਡੀ ਐੱਲ) ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਹਨ। 1 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ‘ਹਾਊਸ ਐਨਰਲਡ ਐਕਟ 1200’ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਖਾਸ ਵੀਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਐੱਚ-2 ਏ, ਐੱਚ-2 ਬੀ ਅਤੇ ਏ-2) ਵਾਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੀ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੱਕ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਲੌਗ-ਹਾਊਲ ਟਰੱਕ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿਊਰੋ ਮੁਤਾਬਕ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ ਡੀ ਐੱਲ ਧਾਰਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਗੱਡੀਆਂ

ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਖਤ ਕਦਮ ਕਈ ਘਾਤਕ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਾਦਸਾ ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰੀ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ ਕਿਸੇ ‘ਮਿਸ਼ਾਈਲ’ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਡੀਆਨਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ। ‘ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਾਂ’ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲਾਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸਹਾਇਤਾ

ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮਰੇਡ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ 10ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਰਾਜਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਹਰਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਰਾਹੀਂ 200 ਡਾਲਰ ‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਨਾਮਾ

ਸੂਬਿਆਂ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਆ ਚੋਣ ਬੋਝੋਕ, ਚਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਿਰਫ ਬੰਗਾਲ ਬੇਲੀ।
ਪੜਤਾਲ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਸੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਨਿਕਲੇ ਫਿਰ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਸਵਾਲ ਬੇਲੀ।
ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਵੀ ਪਾਟੇ ਸੀ ਦੇ ਥਾਂਈ, ਭਾਜਪਾ ਤਰਫ ਜਾਂ ਮਮਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਲੀ।
ਚੱਲਦੀ ਰੋਜ਼ ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰਹੀ ਖਰਿਬੜ, ਆਦਮੀ ਆਮ ਲਈ ਮੰਦੇ ਸੀ ਹਾਲ ਬੇਲੀ।
ਓਧਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸਿਰੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਚੋਣਾਂ ਤੀਕ ਰੱਫੜ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਹੂ ਬੇਲੀ।
ਰਾਜ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਜਿੱਦਾਂ ਦਾ ਭੇੜ ਹੁੰਦਾ, ਵੋਟਰ ਆਮ ਪਿਆ ਭੁਗਤੂ ਤੇ ਸਹੂ ਬੇਲੀ।

-ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਂ

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਦੌੜ ‘ਚ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ : ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਜੰਮੀ ਰਿਨੀ ਸੇਪਤ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ 31 ਸਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੈਕਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ‘ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੋ’ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ‘ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਡੀ ਸੀ’ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ‘ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਸੇਪਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੇ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਬੇਨੀ ਵਿੱਚ ਜੰਮੀ ਸੇਪਤ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਐੱਸ ਡੀ ਐੱਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ

7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਭੱਠਾ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਭਰੋਸਾ

ਮਾਨਸਾ (ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪਮਾਰ)-ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਫ਼ਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੂ ਖਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਐੱਸ ਡੀ ਐੱਮ. ਸਰਦਾਰਗੜ੍ਹ ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ ਸਰਦਾਰਗੜ੍ਹ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਭੱਠਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੋਨੂ ਖਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਬੋਬੀ ਵੱਲੋਂ ਭੱਠਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਸਬੰਧੀ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਸਦਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਕਾਫੀ ਭੱਠਾ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਜ਼ਰ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤ ਸਹਿਮਤੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਰਦਾਰਗੜ੍ਹ ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ ਅੰਦਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਜੇ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਐੱਸ ਡੀ ਐੱਮ. ਜੱਸਲ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭੱਠਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਲਦ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਭੱਠਾ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਬੋਬੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਤਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਵਣ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਚਿਲਵੀਰ ਰਾਮ, ਨੇਕ ਰਾਮ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ 'ਚ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਸਪੈਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਡਿੱਗਿਆ

ਅੱਰਤ ਤੇ ਬੱਚਾ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚੇ

ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਵਾਲ ਵਾਲ ਬਚੀ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਅੱਰਤ ਭੋਮਾ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਨਾਥ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖੀ ਮਨ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਜੋਸ਼ੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਆਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਜੋਸ਼ੀ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਦਾ ਨਾਥ, ਛੇਮ ਤੇ ਸਾਰਕੋ ਨੇ 'ਆਪ' ਆਗੂਆਂ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੱਪੀ ਉਤੇ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਗੜਬਾਈ ਤੋਂ ਪੱਕੜਾਹੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰੀਬ

ਸਫਾ 1 ਦੇ ਬਾਕੀ...

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਕੀਮ...

ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਕੀਮ, 30 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਤਕਸੀਮ' ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਜਲੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲੀ ਫਸਲ ਸੰਬੰਧੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਟਕ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਕਾਉਂਗਾ।'

ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਕੇਂਦਰ...

ਕੇਂਦਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਘਾਟ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਕਦਮ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਸਥਿਰ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇਗਾ। ਉਹ ਲੋਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਯਮਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ, ਢੰਗ ਦੇ ਵੇਤਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਰਕਾਰ ਉਲਟ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਟਕ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕ ਦੇ...

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੇਵੀ ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਗਲੀ ਕਲਾਂ ਨੇ ਸਭਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਨੇ ਭਗੂਪੁਰ ਸਰਗਲੀ ਅਤੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਰਗਲੀ ਕਲਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜ਼ਬੋਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੌਜਬੇ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜੀ ਜ਼ਬੋਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ 25 ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਸੀ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ। ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਭਾਵੇਂ ਫੰਡ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਗੂਪੁਰ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਸ ਮੋਹਲੀ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਬਠਿੰਡਾ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਡਲਾ ਫਤਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ, ਰਿਸ਼ੀਪਾਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦਿਹਾਤੀ), ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਬਜਾਜ ਮੁਕਤਸਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਗੜ੍ਹ ਬਠਿੰਡਾ ਆਦਿ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਵਾਧਿਆਂ ਸਮੇਤ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਹਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੇਵੀ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਏ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ 135ਵੀਂ ਜੰਮਦੀ

ਪਾਵਰਕਾਮ-ਟਰਾਂਸਕੋ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ 'ਚ ਭਰਵੀਂ ਇਕੱਤਰਤਾ

10 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਧਰਨੇ 'ਚ ਕਾਫਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ (ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਜ਼ੀਰ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਲੋਹਗੜ੍ਹ)-ਪਾਵਰਕਾਮ ਐਂਡ ਟਰਾਂਸਕੋ ਯੂਨੀਅਨ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਤੇ ਨੁੱਲੀਵਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੂਹ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਇਕੱਤਰਤਾ ਇੱਜ਼ੀ ਕੋਵਲ ਸਿੰਘ ਪੱਡਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਥੇ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਵਾਉਣ ਲਈ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੂਬਾ ਵਿੱਚ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਵਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸਰਕਲ ਸਕੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਬੜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਭੋਲ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੀਨੀਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ ਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ 2.59 ਗੁਣਾਕ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਮਹਿਗਾਈ ਭੱਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਤੁਰੰਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ 16 ਵੀਂ ਵਾਰੀ ਮਹਿਗਾਈ ਭੱਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੈਨਸ਼ਨ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਏਰੀਅਰ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਬਕਾਇਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 200 ਰੁਪਏ ਟੈਕਸ ਕੱਟਣਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੱਤਵੇਂ ਪੈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਏਗੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਿਗਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੈਨਸ਼ਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਕੋਡਾਂ, ਬਿਜਲੀ ਸੇਧ ਬਿੱਲ 2025 ਤੇ ਹੋਰ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜ਼ਬੋਬੀਆਂ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਹੋਡਕੁਆਰਟਰ ਦੜਕ ਮੁਹਰੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਰਨੇ 'ਚ ਕਾਫਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਿਆਲੀ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹਮੀਦੀ, ਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਿਆਲੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਘੁਮਰ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੁਰਤ, ਹਰਜੋਧਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗੋਵਾਲ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਹ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਛਾਪਾ, ਸਾਬੀ ਪਾਰਸ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੰਡਕ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ ਮਾਜਰਾ, ਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੀਨੀਵਾਲ, ਜਗਮਲ ਸਿੰਘ ਡੀਨੀਵਾਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਰੋਹ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ : ਦੇਸਰਾਜ ਕੰਬੋਜ

ਪਟਿਆਲਾ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ)-ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਚਨਚੇਤ ਦਿਹਾਂਤ 'ਤੇ ਨਿਊ ਫਰੰਡਸ ਐਨਕਲੇਵ ਦਿਹਾਤੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਮੁਹੱਲਾ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕੰਬੋਜ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਡੁੱਬੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਵੀ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੱਤਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 50 ਸਾਲ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਫਰ ਪਾਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ 8 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੀਡਰ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ

ਬਠਿੰਡਾ (ਬਖ਼ਤੋਰ ਵਿੱਲੋਂ)-ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਪਿੰਡ ਪਿੰਬੇ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਕੂਲ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਸਤਾਨ ਬੀਦੇਟ ਗਰੁੱਪ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵੱਲੋਂ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਨੁੱਕੜ ਨਾਟਕ 'ਇੱਕ ਸੀ ਰੋਗ ਸਵੈ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋ. ਸੋਮਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਤਰੀ ਨਾਟਕ 'ਭਾਸ਼ਾ ਵਹਿਦਾ ਦਰਿਆ' ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਟਕ ਮੰਡਲੀ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ ਨਾਟਕ 'ਪਰਿਠੇ ਭਟਕ ਗਏ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਲੋਕ ਕਮਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਗਦਰੀ ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਨਾਟਕ 'ਧਰਤ ਵੇਗਰੇ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ' ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜੂਝਣ ਵਾਲੀ ਅੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰ ਕੀਤਾ। ਉੱਘੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੋੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਸੁਮੀਤੀ ਮਮਤਾ ਖੁਰਾਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ ਸੁ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੁ. ਗਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦਰਸ਼ਨ ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਿਧਾਈ ਲੋਧਕ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਖੇਮੇਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ।

ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਈ.ਸੀ. ਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਲਾਟਾਂ ਲਈ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਖੋਲ੍ਹੇ

ਜ਼ੀਰੋ ਸਟੈੱਪ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਮੌਕਾ

1

30.04.2026 ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਨਵੇਅੰਸ ਡੀਡ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਟੈੱਪ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਮੁਕੰਮਲ ਛੋਟ।

2

ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਪਲਾਟਾਂ ਲਈ ਪੋਸਟ-ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਰੋਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ- 5 ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ 18 ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ; ਅੱਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਕੈਟਾਗਿਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਲਾਟੀਆਂ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

3

ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਪਲਾਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਸਟੇਟ ਅਫ਼ਸਰ (ਈ.ਓ.) ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਥਾਰਿਟੀ ਵਜੋਂ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4

ਬੈਂਕਾਂ/ਐਨ.ਬੀ.ਐਫ.ਸੀ.ਜ਼ ਕੋਲ ਗਿਰਦੀ ਪਈਆਂ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਸੰਪਤੀਆਂ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ/ਐਨ.ਬੀ.ਐਫ.ਸੀ. ਤੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ਰੀਣਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਐਨ.ਓ.ਸੀ.) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

5

ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਪਲਾਟ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋੜਾਂ ਸਰਲ ਬਣਨਗੀਆਂ।

6

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤ ਵਾਧੇ (ਅਨਅਰਨਡ ਇਨਕ੍ਰੀਜ਼) ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਸਮੇਂ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

7

ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਅਲਾਟੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਬਦੀਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਤੋਂ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੇ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਵਾਧਾ (ਅਨਅਰਨਡ ਇਨਕ੍ਰੀਜ਼) ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ।

8

ਜੇਕਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 30.04.2026 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਲਾਟੀ ਲੀਜ਼ਹੋਲਡ ਤੋਂ ਫ੍ਰੀਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੇ 'ਤੇ 1,800 ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੱਚਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਬੱਚਤ ਲਾਭ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ

ਮੱਖਣ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ (ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਬੇਗੈਰਤ ਸੀ ਖੂਨ ਅਸਾਡਾ

ਭੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ।

ਭੇਤ ਚਿਰਾਂ ਦਾ ਭਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀ

ਭੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ।

- ਮਨਜੀਤ ਪੁਰੀ

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 5 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਜੈ ਮਜ਼ਹਬਦਾਰ

ਅਨੁ. : ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ

ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਪੱਤਝੜ

ਸਾਲ 2021 ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਸਿਰਫ਼ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਅਦਾਰਾ ਹੈ। ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੌਮੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਜਨਤਕ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਸਾਈ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2025 ਤੱਕ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪੋਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2025 ਤੱਕ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪੋਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2025 ਤੱਕ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪੋਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਿਊਨਲ ਨੇ ਪੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੇਕਰ ਡਿਫੈਲਟ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦਮਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੇਠਲੇ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਟੇਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੁੱਲ 329 ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 65 ਅਪੀਲਾਂ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਪੁੱਜੇਕਰ ਡਿਫੈਲਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਈਆਂ 160 ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 126 ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਤਕਰੀਬਨ 80 ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਬਣਦੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਸਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਲ 2016-19 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਮਵਾਰ 18 ਅਤੇ 31 ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਫੈਸਲੇ ਆਏ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਏ ਹਨ। 2024 ਅਤੇ 2025 ਦੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਹੋਏ। ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਮਵਾਰ 18 ਅਤੇ 31 ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਫੈਸਲੇ ਆਏ।

ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਐਕਟ 2010 ਰਾਹੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਟਿਕਿਊਨਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਈਮੇਟ ਚੇਂਜ ਮੰਤਰਾਲੇ ਜਾਂ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿੱਧਾਂਤਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਉਡੀਕਾਂ ਵੀ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਬੈਂਚ ਹਨ—ਦਿੱਲੀ (ਮੁੱਖ ਬੈਂਚ), ਭੋਪਾਲ (ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਚ), ਪੁਨਾ (ਪੱਛਮੀ ਬੈਂਚ), ਲਕਨੌ (ਪੂਰਬੀ ਬੈਂਚ) ਅਤੇ ਚੇਨਈ (ਦੱਖਣੀ ਬੈਂਚ)। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਬੈਂਚਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਈ, ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੋਸਟਲ ਜ਼ੋਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਮ ਪ੍ਰਾਇਟੇ ਹਨ। ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਅਪੀਲੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1980 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਢੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਰੱਖਿਅਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਲੋਚਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਫੈਸਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਹੀ ਹਨ। ਮੁੱਖੀ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਡਿਫੈਲਟ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ।

ਅਪੀਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਡਾਢੇ ਅਪੀਲ ਮੰਗਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਡਿਫੈਲਟ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਫੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਨੱਥੇ ਦਿਨ ਦਾ ਅਪੀਲੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀਆਂ 329 ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ 264 ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥੇ ਦਿਨ ਦਾ ਅਪੀਲੀ ਸਮਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ (Time Barred) 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ 'ਨਾ-ਮੇਨਟੇਨੇਬਲ' (Not tenable) ਜਾਂ ਕਿਸੇ 'ਸ਼ੁੱਧ ਦੀ ਘਾਟ' (Lacking any merit) ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਵਪਾਰ ਸੌਖਾ (Ease of Doing Business) ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਹ ਪੁੱਜੇਕਰ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ ਦੀ 'ਲੋੜ' ਨਹੀਂ।

ਰਿਟਾਇਰ ਆਈ ਦੇ ਐੱਸ ਅਫਸਰ ਈ ਦੇ ਐੱਸ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।'

ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਕੀਲ ਰਿਣਵਿਕ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਈ ਅਕਸਰ ਬੁਰੇ ਹੀ ਬੇਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਪਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਲੋਮਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਰਦੇ ਹਨ।'

ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਕਾਬਲਗੋਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ 329 ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਾਲ 2020-25 ਦੌਰਾਨ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਪੁੱਜੇਕਰ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਭਾਨੀ ਪੈਰੋਲੈਂਟ ਪੌਰਟ, ਵੇਦਾਂਤਾ, ਜਿਲਦ ਪਾਵਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਪੀਪਾਵੇਵ ਪੌਰਟ, ਲਿਮਟਿਡ, ਹੋਨੇਵਰ ਪੌਰਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਆਇਲ ਇੰਡੀਆ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਐੱਨ ਐੱਚ ਐੱਸ, ਅਵਾਂਗ ਸ਼ਿਪਯਾਰਡ, ਅਲਟਰਾਟੈਕ ਸੀਮਿੰਟ, ਨੀਵੇਲੀ ਲਿਗਨਾਈਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ, ਵੱਡੀਆਂ ਖਾਣ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਗਰਲੀ, ਦਿਪਕਾ, ਪਾਰਸਾ ਈਸਟ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਖੁਰਜਾ ਸੁਪਰ ਥਰਮਲ, ਵਿਸ਼ਨਗੰਡ-ਪਿੱਪਲ ਕੋਟੀ ਹਾਈਡਲ ਪੁੱਜੇਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਹੋਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਖਣਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਗੋਦਰਾਜ ਦਾ ਬੋਗਲੂ ਵਿੱਚ ਗਾਉਸਿੰਗ ਪੁੱਜੇਕਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਨਿਊਕਲਰ ਪਾਵਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਪੁੱਜੇਕਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਬੰਬ-ਬਰੋਟਾ ਸੈਂਚੇਅਰੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮਾਰਬਲ ਖਾਣ ਅਤੇ ਉਡੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਰੀਨਫੀਲਡ ਜੈਟੀ ਪੁੱਜੇਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 126 ਕਮਪਲੈਕਸ ਹੋਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਕੜੀ ਬਰਵਾਦਿਹ ਕੋਲ ਮਾਈਨਿੰਗ ਪੁੱਜੇਕਰ, ਐੱਸ ਟੀ ਪੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਇੰਡੀਅਨ ਵੈਸਟ ਸਲਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਅਨੈਕਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੁੱਜੇਕਰ ਬੰਪਨਾ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਐਕਟ ਤਹਿਤ 10-20 ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ (Full-time) ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ 10-20 ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਾਰਿੰਗ ਪੁੱਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬਹੁਤ ਮੌਜੂਦ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਿੰਗ ਪੁੱਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ।

ਪਰ ਹੁਣ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਵੀਹ ਪੌਸਟਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਤੇ ਛੇ ਪੁੱਜੇਕਰ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਰਨੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਤੋਰਾਂ ਮਾਰਿੰਗ ਪੁੱਜੇਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਅਤੇ ਫਾਹੈਸਟ ਕੋਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਐਕਟ 1980 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਘੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਇਹਨਾਂ ਤੋਰਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪੁੱਜੇਕਰ ਮਾਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਅਫਸਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇੰਡੀਅਨ ਫਾਹੈਸਟ ਸਰਵਿਸ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਟੋਪ ਦੀਆਂ ਪੁਜੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਸੂਬਾਈ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ

1) ਡਾ ਐੱਸ ਐੱਸ ਗਰਬਾਇਲ (ਇਹ ਜਨਵਰੀ 2016 ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ 2021 ਤੱਕ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸੰਪਲ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 2015 ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ)

2) ਸਿਧਾਂਤਾ ਦਾਸ (ਇਹ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 2020 ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸੰਬਰ 2019 ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਫਾਹੈਸਟ ਅਤੇ ਸੰਪਲ ਸੈਕਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਭਾਗ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ)

3) ਸਲਬਲ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ (ਇਹਨਾਂ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਨਵੰਬਰ 2019 ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਫਾਹੈਸਟ ਸਰਵੇ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਫਾਹੈਸਟ ਕੋਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ 2019 ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਸਨ)

4) ਡਾ. ਅਰੁਨ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ (ਇਹ ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਤੋਂ ਅਗਸਤ 2025 ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚੀਫ਼ ਕੋਜ਼ਰਵੇਟਰ ਆਫ ਫਾਹੈਸਟ ਸਨ)

5) ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਚਤੁਰਵੇਦੀ (ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਗਸਤ 2025 ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚੀਫ਼ ਕੋਜ਼ਰਵੇਟਰ ਆਫ ਫਾਹੈਸਟ ਸਨ)

6) ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ (ਬਹੁਤ ਮਾਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੀ ਅਗਸਤ 2025 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚੀਫ਼ ਕੋਜ਼ਰਵੇਟਰ ਆਫ ਫਾਹੈਸਟ ਸਨ)

ਬਾਕੀ ਛੇਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਿੰਗ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਿੰਨ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਐਕਸਪਰਟ ਐਪਰਾਈਜ਼ਲ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਜਦੋਂ ਸਨ:

1) ਡਾ. ਵਿਜੇ ਕੁਲਕਰਨੀ (ਇਹ ਦਸੰਬਰ 2021 ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪੁੱਜੇਕਰਾਂ ਤੋਂ ਐਕਸਪਰਟ ਐਪਰਾਈਜ਼ਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 2006 ਤੋਂ 2008 ਤੱਕ ਅਤੇ 2009 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਖਣਨ ਪੁੱਜੇਕਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਸੰਬਰ 2021 ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਨਅਤੀ, ਖਣਿਜ ਖੁਦਾਈ ਅਤੇ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ ਪੁੱਜੇਕਰਾਂ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੂਬਾਈ ਐਪਰਾਈਜ਼ਲ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸਨ।

2) ਡਾ. ਦੇ ਸੋਧਿਲ ਵੇਲ (ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2022 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇੰਪੈਕਟ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3) ਡਾ. ਸੁਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਵਾਜਪਾਈ (ਇਹ ਸਤੰਬਰ 2025 ਤੋਂ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੁੱਜੇਕਰ ਮਾਰਿੰਗ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਐੱਨ ਐੱਚ ਪੀ ਸੀ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੇਟਰਲ ਐਂਟਰੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਸਟਮ 'ਪੁੱਜੇਕਰ 2.0' ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਆ ਕਰੀ ਤੀ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਡਿਫੈਲਟਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਮਿਲਣ ਵਿੱਚ 'ਸੇਧ' ਹੋ ਸਕੇ।

ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਕੌਮੀ ਗਰੀਨ ਟਿਕਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਆਈ ਦੇ ਐੱਸ ਅਫਸਰ ਸੰਤੋਸ਼ਾ ਗੋਪਾਲ ਕੋਰਲਾਪਾਣੀ, ਸਾਬਕਾ ਆਈ ਐੱਫ ਐੱਸ ਅਫਸਰ ਡਾ. ਨਾਗਿਨ ਨੰਦਾ,

ਨਿਆਂਪ੍ਰਸੰਦ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਦਾ ਸੰਦ ਕਰੂਰ ਤਸੀਹੇ

ਮੁੱਢੋ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਨਿਊ ਫਰੰਡਜ਼ ਕਾਲਨੀ' ਵਾਲੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਫ਼ਾਤਰ ਏਕਤਾ ਮੰਚ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਭਗਵਾਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਫਿਰਕ ਵਾਜ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਤੈਸੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਝੱਲੇ ਭਿਆਨਕ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰੀ ਵੇਰਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਰ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ (ਪੀ ਯੂ ਸੀ ਐੱਲ) ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਤ ਆਨਲਾਈਨ ਪਬਲਿਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਜੂਨ ਜਾਂ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਆਨਲਾਈਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਸਾਲੇ 'ਨਜ਼ਰੀਆ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਕ ਵੱਲਿਕਾ ਨਾਅ ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਰਚਨਾ ਵਰਮਾ ਨਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਹੈ,

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਕਾਰਨ ਸੰਪਰਕ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਤ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਪਤਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਨੇ 8 ਮੁੱਢੋ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਵੱਲਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਜਾਬਰ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ 5 ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਤੱਕ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਏਹਤਮਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਗਾਲੀਗਲੋਚ ਕਰਕੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕਾਲਾ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ ਕੇ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਦਾ ਸਿਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗੱਦ ਨਾਲ ਭਰੀ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਘੁਸੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਲਾ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਹਾਵਾਰੀ ਪੀਰੀਅਡ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਛ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਢਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ ਸਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ

ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਅ ਕੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 'ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੇ'। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵੱਲਿਕਾ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਅਤੇ ਪਿਛਾਪੜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜੰਗ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਮੂਖ਼ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਆਂਪ੍ਰਸੰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਾਕਾਨੂੰਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਜਕੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤੀ ਦਰਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹਨ।

ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਾਜ਼ੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ

ਸਾਫ਼-ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੇਸ਼ਭਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਲਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਹਕੂਮਤ ਜੇ ਐੱਨ ਯੂ ਸਮੇਤ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਦਲਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣੇ ਉਠਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਣ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਰਕੁਨ 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਕੈਂਪੇਨ ਅਗੇਸਟ ਸਟੇਟ ਇਕਰੋਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤੀ ਜਨਤਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੈਮ-ਕੋਰਗੇਂਦ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਰਿ

ਘਪਲਿਆਂ-ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲਾ ਲੋਕਤੰਤਰ

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਗਿਸ਼ਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਦਿਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲੱਖਦਾ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਕੇਸ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਟਰਾਈ ਸਿਟੀ’ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਏਥੇ ਹੋਏ ਘਪਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਲੂਪਗੀ ਪਈ ਹੈ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪੁਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਅਤੇ ਬਚਿਆ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਏਧਰ ਵੀ ਪਈ ਅਤੇ ਗਲੇ ਤੱਕ ਪੈਂਦੀ ਪਈ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਚੰਗੇ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਕਈ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੇ ਆਏ ਸੁਣੀਏ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਫੋਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਂਡ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਇਕਾਨਵੇਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਪਲਾ ਹੀ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਠੱਗੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਫਸਰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੁਝ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਪਲੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਕੁਝ ਓਦੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਦੁਹਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧੰਦਾ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਅੱਖ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸੌਂ ਨੱਗਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਫਿਰ-ਫਿਰਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਭੇਡ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੁਟਾਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਢੰਗ ਸਾਰਾ ਉਹ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭੇਡ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਘਪਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤੰਦ ਫਿਰ ਉਸੇ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣੇ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਇਕਾਨਵੇਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਪਲਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਏਦਾਂ ਦੇ ਘਪਲੇ ਜਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਲੜੀ ਲੱਗ ਗਈ।

ਏਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਕੀਮ ਦਾ ਘਪਲਾ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਪੈਸੇ ਡਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਰਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਸੱਚ ਘਪਲਾ ਜਾਹਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹੋਏ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਕਈ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹ ਲੋਕ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਵੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖੁਦ ਹਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਨਕਲੀ ਮਰੀਜ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੋ ਸੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਘਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖੁਦ ਕਮਾ ਕੇ ਏਨੇ ਕੁ ਨੇਟ ਅੱਗੇ ਵੱਢਦੇ ਹੋ ਰੁੱਠੇਗੇ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇੱਕ ਘਪਲਾ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਓਦੋਂ ਇਹ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਕੁਝ ਅਫਸਰ ਵੀ ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਨਿੱਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨੇ ਪਏ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲੇਬਾਰਟਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਓਥੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਈਲਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹੋਏ ਕਿ ਗੱਲ ਇਕੱਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਈ

ਵਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂੰ

ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗੰਦ ਫੈਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬੀਏਟ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰਸੋਈ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਮੁਨਿਆਰੀ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੇ। ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਕਮਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਰੀਂ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਕਮਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਬਣਾ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਮੁਹਾਲੀ ਅਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਘਪਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਬੌਝੀ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਪਲੇ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਆ ਗਈ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਓਥੇ ਵੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ‘ਸਿਲੀਕੋਸਿਸ’ ਨਾਮ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲਏ ਤੇ ਪੈਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਿਲੀਕੋਸਿਸ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਫੇਫੜੇ ਪੁਭਾਵਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਸੀ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮਰੀਜ਼ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਨਕਲੀ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਵਾਈਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਰਾਜ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲਏ ਤੇ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਲੀ ਵਾਈਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੌ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਬਣਨਗੇ ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਤਾਲੀ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਕੋਈ ਮਰੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ, ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਮਰੀਜ਼ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਿਲੇ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਗੰਦਾ ਧੰਦਾ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਮਾਰਚ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁਰਗ੍ਰਾਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂਅ ਗੁੜਗਾਉਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਬਾਰੇ ਭੇਦ ਜਾਹਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਸਪਤਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਸਿਰਫ ਬੋਡ ਲਾਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਡਾਕਟਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਡਾਈਲੀਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋੜਵੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੱਦ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰੀਨਿਊ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪੱਕੀ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਡਾਕਟਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਓਥੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਧੰਦਾ ਵੀ ਏਥੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਗੁੜਗਾਉਂ ਤਾਂ ਗੁਆਂਢ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਇਆ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਕੇਸ ਕਰਾਏ ਤੇ ਬਹੀਰ ਹੀ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਪਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਪੁਸ਼ਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੱਕ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਫਸਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਓਧਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੌਖਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਟੈਟ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਖਰਚ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਮਨਗਰ ਦੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਪੰਜ ਚੌਗੇ-ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਆਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਟ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਛੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਯੋਗੀ ਬਾਬਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਓਥੇ ਵੀ ਹਰਿਆਣੇ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਗੁਜਰਾਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਲੱਗੀ-ਠੱਗੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਲੱਗਦੀ। ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਓਥੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਬਹਾਨੇ ਕਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਾ ਘਪਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨਤਾਲੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ ਜਾਲੀ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਟੱਪਦੀ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਘਪਲੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਠੱਗੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁੱਕਰ ਕਦੇ ਫੋਲ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹੱਬੇ ਨਿਤਾਈਆਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇੱਟ ਪੁੱਟਿਆਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਟ ਪੁੱਟਣ ਬਹੀਰ ਏਥੇ ਘਪਲੇ ਅਤੇ ਘੁਟਾਲੇ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ।

ਅਹੀਰਾਂ ਦਾ ਪੁਰ : ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ

ਪਿੰਡ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਕਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਹੂਰੀ ਤੋਂ 3 ਮੀਲ ਪੂਰਾਂ ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਗੁੱਠ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤਾਂ ਨਿੱਕੜੀ ਜਿਹੀ ਵਪਾਰਕ ਕਸਬ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਰ ਯਥਾਵੇਲ ਬਜਵਾੜੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚਲਾ ਉੱਘਾ ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵੱਲ ਪਾਸੇ ਹੋਏ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਨਿਗਲਿਆ, ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਵੱਜਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਵਰਵਾੜਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕ੍ਰੀਸਤਿਆਂ-ਚੌਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਦੇ ਬਾਈਪਾਸ ਨੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ, “ਮੁੱਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰੋਂ ਪੈਂਝੇ, ਹੁਣ ਨਾ ਪੈੜਾਂ ਠਹਿਰਦੀਆਂ। ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇ ਲੰਘਣ ਬੰਸਾਂ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ। (ਇੱਕਵਿੰਦਰ ਵੱਟ)। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਲ-ਵੱਢੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਬਸਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਿਉਂਸਪਲ ਦੀ ਵਿੰਗ-ਤੰਡਿਰੀ ਬਸਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਖਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟਾ, ਇਸ ਦੇ, ਰਹਿੰਦੇ-ਬੂੰਦੇ ਜ਼ਰਬਜ਼ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਈ ਨੂੰ ਕੰਕਰੀ ਉਗਾਈ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਲਗੱਡ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦਾਅ ਹੋਰ ਇਸ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਘੜ-ਦੁੱਘੜਾ ਕਸਬਾ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੱਲ-ਕਲੋਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਘਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੁਰਖ-ਗਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੇਂਡੂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਫਨ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਫਸੋਸ! ਇਹ ਗਾਥਾ ਪੰਜਾਬ, ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਦੀ ਤਾਕੁਵ ਹੋਣੀ ਦੀ ਕਸਮੇਸ਼ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ-ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ, “ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਧੌਂਕਿਆਂ, ਆਏ ਅਹੀਰ ਗੋਤ ਦੇ ਖੱਖਰ ਕੁਨਬੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨੇਸ਼ਨਲਬੁਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਤਨ ਖੱਖੇ ਦੇ ਬੇਹ ਉੱਪਰ ਡੇਰਾ ਲਾ ਬੋਠਣ ਬਦੋਲਤ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।” ਜਿਹੜਾ ਵਸਦਾ-ਉੱਜੜਦਾ-ਮੁੜ ਵੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। “ਅਹੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰ” ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਗੜਦਾ-ਸੰਵਰਦਾ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਅ “ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ” ਪੱਕ-ਪਕਾਅ ਗਿਆ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ “ਹੀਰਾਂ ਦਾ ਪੁਰ” ਵੀ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇਨ/ਨਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਅ “ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ” ਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਿੱਥ ਫਿਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵਾਕਿਆ ਬੇਹ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਮੋੜੀ “ਹੀਰ ਜਾਣਕੀ” ਨੇ ਗੱਠੀ ਸੀ। ਹੀਰ ਗੋਤਰ ਮੁੜ ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਜਾਣਕੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਿਥਾਈ। ਹੋ ਸਕਦਾ “ਅਹੀਰ ਕੁਨਥਾ”, ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਮਥਰਾ-ਬਿੰਦਰਾਥਨ ਤਰਫ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਜਾਤ ਸਮੂਹ ਸੀ। ਹੋ ਕਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਥੇ ਆ ਟਿਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹੀ “ਹੀਰ” ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਸੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੀਬ ਉਦੋਂ ਕੁ ਹੀ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਗੋਤਰੀਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਨੇ ਅੱਜ ਪੁਰਬੀਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਹੀਰਾਂ (ਹੀਰਾਂ) ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ “ਪੁਰ ਹੀਰੀਏ” ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਿੰਦੂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੌਮੋਤਾ ਗਿੜਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਿਲਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੀਰੀਏ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਦੇ ਹੀਰ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਜਨੋਰੇ ਨੌਕਲੇ ਬਾਹੋਵਾਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੀਰ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਬਠੁੱਲਾ (ਬੜੀ ਬਸੀ) ਵਿਖੇ ਹਨ। ਹੀਰ ਜੱਟ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲਰ, ਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਹੋਅਰ) ਜੱਟਾਂ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਨੇੜੂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਹੋਰ (ਅਹੀਰ) ਹੀ “ਹੀਰ”, ਜੋ ਸਮੇਂ ਨੇੜੇ ਇਥੇ ਆ ਵਸੇ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਜਲਗਾਹਾਂ-ਚਰਾਂਦੀ ਦੀ ਭਾਲ ‘ਚ ਖੱਖਰ

ਪਿੰਡੋਂ ਵਸਿਆ-71 ਵਿਜੇ ਬੰਬੋਲੀ

ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਅਖੋ! “ਖੱਖਰ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਰਾ ਬੇਹੱਦ ਉੱਘਾ ਹੋਇਆ। ਮਗਰੋਂ, ਇਹਨਾਂ ਸੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੁਆਲੇ ਸੱਤ ਕੁਰੇ, ਭੌਂਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵੱਡੇ ਗਏ। ਸੱਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜਲ-ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਟੋਭੇ ਪੁੱਟੇ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੇ ਵੱਡਾ ਟੋਭਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਬਾਧੀ ਬਜਵਾੜਾ-ਸ਼ੇਰਪਾਣੀ ਦੇ ਰੱਬਦੇਈ ‘ਤੇ ਸੀ। ਟੋਭੇ ਦੀ ਖੁਦਾਈ-ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਅਟਾਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ।” ਅਟਾਰੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮਸਨੂਈ ਟਿੱਲੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਨਿਗਰਾਨ ਚੌਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਮੁਸ਼ਫ ਕੱਚੀ-ਪੱਕਾ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਇਸ ਅਟਾਰੀ ਲਾਗੇ ਮੁਸਲਿਮ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੀ ਘਣੀ ਵਸੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਜੋ “ਸੱਦੋਵਾਲ” ਅਖਵਾਈ। ਇਹਲੇ ਖੇਤ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜੀਰਾਂ ਦਾ, ਮਥਰਾ, ਘਣਾ ਬੋਲਾ ਸੀ ਅਜੇ ਵੀ “ਸੱਦੋਵਾਲ” ਤਰਫ ਦਾ ਹਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਪੰਨਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਉੱਘਾ ਸੀ, “ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਕਸੀਰਾਂ: ਗੁੜ-ਸੱਕਰ ਅਤੇ ਅੱਜੀਰਾਂ।”

ਇਸ ਵਸੋਬ ‘ਤੇ ਕਦੇ ਮੁਗਲਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਬਜਵਾੜਾ ਗਿਰਦ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ, ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਚੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪੇਰ ਮਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਲੱਗੇ, ਜਦ ਇੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹਲਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਖੱਤਰੀ ਨੇ ਕੱਚੀ-ਪੱਕੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤਾਮੀਰ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਦਰ ਮੁੱਰੋਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਕਿਸੇ-ਨਾ-ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, “ਇਹ ਵਸੋਬ ਬਜਵਾੜੇ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨੰਗਰ ਬਜਵਾੜੇ ਵਾਂਗ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਡ-ਅਕਾਰੀ ਠਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਨ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਮਟ-ਮੱਟ ਵਗੈਰਾ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ/ਹਨ।” ਹੁਣ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਸ਼ਹੂਰ/ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਮੀਰ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਸਥਾਨ ਜਾਹਰ ਪੀਰ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਾਹਰਾ ਹਜੂਰ) ਦੇ ਹੋਣੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੁਰਖੋਂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ/ਗਰਨਾ ਸਾਹਿਬ-ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੀ ਵੇਗੀ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਸੱਵਾਦ-ਫੇਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅੱਧਾਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਘਣੀ ਅਤੇ

ਮਕਬੂਲ ਭਿੜੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇਸੀ ਅੱਧਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਧਰ ਦੁਸ਼ਹਿਰੀ ਹਨ, “ਅੱਧ ਦੁਸ਼ਹਿਰੀ ਚੁਪਟ ਆਇਦ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ। ਇਕਵਿੰਦਰ ਘਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਰਸਾਤਾਂ ਵਿੱਚ।”

ਇੱਥੇ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰਾ, ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੱਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਪੰਨਾ ਰਾਮ, ਅਹੀਰ ਜੱਟ ਦਾ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਾਇਣ ਮੱਦਰ। ਪੁਸਤਕ “ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ” ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਖੇੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਉਂ ਹੈ, “ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵੈਸ਼ਨਵ ਕੇਂਦਰ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਮੁਕਤ (ਧਰਮ ਅਰਥ) ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਨੇ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਛਤਰ ਦਾਸ ਬੋਰਾਗੀ ਤੇ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਦਾ ਦੁਆਰਾ, ਤਲਵੰਡੀ ਵਿੱਚ ਸਹਿਰ ਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਸਥੱਲ, ਕਸੂਰ ਦਾ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰਾ ਹਰੀਹਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਬਦੋਕੇ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੀਰਹਰਨ (ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ)।” ਗੋਲਡਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ ਦੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸਲਿਮਾਂ, ਮੁਗਲਾਂ, ਬਜਵਾੜੀਏ ਪਠਾਣਾਂ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਧਰਮ-ਅਰਥ ਇਮਦਾਦ ਜਾਂ ਟੈਕਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਹਾਂ: ਬਜਵਾੜਾ, ਜੋ ਇਹਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮ ਅਤੇ ਉੱਘੀ ਪਹਾੜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਤ ਤੇ ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕ ਨੌਤਾ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਜੁਭੀਸ਼ੀਅਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾਣਾ, ਸ਼ਬਦ ‘ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ’ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ।

“ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲ” ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਲਈ ਨਾਟਕਕਾਰ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ-ਬ-ਤਿਆਰ ਹੈ। ਚਿੰਟਾ-ਦੁੱਧ ਲਿਬਾਸ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਾਲਟੋਟਾ, ਅਣਵੱਢੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਸੀਰੇ ਦੀ ਦਦਰ ਕਹਾਣੀ, ਸੋਤਾਲੀ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਤ ਹੰਚਾਉਂਦੇ ਬਸੀਰੇ ਦੇ ਜੁਆਨ ਸੁਣਨ ਉਦੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਿਖਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਧੀ ਜਨਮਦਿਆਂ ਹੀ ਓਹਦੀ ਪਤਨੀ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਿੰਟਾ ਨਾਉ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਾਬਾ ਰੋੜ੍ਹ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿੰ ਨਾਲ ਲਾਈ ਬਸੀਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੇ, ਐਨ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇਸ ਵੇਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਇਸ ਪਿੱਠੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ, ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਬੋਤ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਲਕੂੰ ਭਿੰਜਿਆ ਪੰਨਾ ਚਿੱਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਹੀ ਅਰਜਨ ਵਿਲੀ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਬਸੀਰੇ ਦੀ ਧੀ ਵਾਂਗ ਬਚਨ ਕੱਚ ਜਾਂ ਬਸੀਰਾ ਬਣਕੇ ਦਿਨ-ਕਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਸੀਰੇ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਚੁਗਲੀ, ਏ ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਠ ਛੱਬੀ-ਗਿਆਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਵਲ-ਵਲੋਂ ਖਾਂਦੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਇਸਾਈ ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਛੋਂਦਦੀ ਹੋਈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੇਦ ਘੱਟੇ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਕਿੱਨੀਆਂ

ਖੋਰਾ. 94634-39075

ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲ

ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਜੀਵੀਆਂ, ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਲੁੱਠ ਕੱਢੇ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੌੜੂ

ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ‘ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ’, ਇੱਥੇ ਬੇਠੇ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਬਹੁਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੋੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦੇ। ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਨੇ, ਸਚਾਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ।’ ਸਦਰਾਂ ਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਨੋਂ ਸੁਣਦਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕੰਨੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰ

ਦਿਹਾਤੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗ

ਮੋਹਾਲੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ 200 ਦਿਹਾਤੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬੈਠਕ 'ਫੈਮਲੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ', ਸਿਹਤ ਭਵਨ, ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਭਾ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪ੍ਰੋ. ਰੇਣੁਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਡਾ. ਵਨੀਤਾ, ਸੁਕੀਰਤ, ਸਭਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨਿਗਰਾਨ ਸ੍ਰ. ਰਫ਼ਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੱਠਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ 80 ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਕਾਫ਼ਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 200 ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੇਧੂ ਨੇ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

'ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੋਪ ਕੇਸ' 'ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਸਮਾਗਮ ਅੱਜ

ਸੰਗਰੂਰ : ਮਾਲਵਾ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸੰਗਰੂਰ (ਰਿਜ਼) ਵੱਲੋਂ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਲੇਖਕ ਭਵਨ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਿਕਾ ਹਰਦੀਪ ਬਾਵਾ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੋਪ ਕੇਸ' ਉੱਪਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਿਰਲੇਖ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪਵਨ ਹਰਚੰਦਰਪੁਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਸੋਢੇ) ਰਿਜ਼: ਕਰਨਗੇ। ਪੁਸਤਕ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਚੇ ਡਾ. ਕਮਾਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਨਾਵਲ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਠੱਲੇਵਾਲੀਆ, ਡਾ. ਮੀਤ ਖਟੜਾ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤਿਲਕ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਦੀਪ ਬਾਵਾ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮਨ ਦੇ ਸਭੇ ਤੋਂ', ਇੱਕ ਨਾਵਲ 'ਵੈਸਵਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ' ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਨਾ ਨਰ ਨਾ ਨਾਰੀ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਵਡਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤਦੇ ਕਰਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸਿਟੀ ਕਿੱਟ' ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਕਵਾਰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਖੀ ਕੌਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਖਬੇ ਤਕ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਸਿਕਰਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਰਦੀਪ ਬਾਵਾ।

ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨਦੀਪ ਅੰਮੋਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਗਲਬ ਹੋਸਟਲ' ਲਈ ਸਭਾ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਖੀ ਕੌਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਖਬੇ ਤਕ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ।

ਸਮਕਾਲ

--- ਭਗਵੰਤ ਰਜੂਲਪੁਰੀ ---

ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ : 13 ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ 'ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ' (ਅਪ੍ਰੈਲ-ਜੂਨ, 2026) ਦਾ ਨਵਾਂ ਅੰਕ ਛਪ ਕੇ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ 13 ਨਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕ ਵਿੱਚ ਪਰਚੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਨੇ 'ਦੇਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ' ਦੇਵ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ। ਤੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ 'ਅੱਜ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ 80 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਚੋਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਚਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪ੍ਰਦਿਪਰਜੀਤ, ਰੇਣੁਕਾ ਸਿੰਘ, ਗਗਨ ਮੀਤ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਅੱਕ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਿੱਤਰ ਲਈ ਅਧੀਨ ਵਿੱਚ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 'ਉਤਰਾਇਣ' ਦੇਵ ਦੀ ਸੁਰਜ ਵੱਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਵੱਲੋਂ 'ਦੇਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪੈਰਾਡਾਈਮ', ਅੰਜਲਿਕਾ ਆਵਨਟਾਰਗ, ਗੁਰਿੱਆ ਕੋਵਰ ਵੱਲੋਂ 'ਭਿੰਨਤਾ ਤੇ ਖ਼ਮੋਸ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦੇਵ' ਆਦਿ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵ ਦੀ ਸਾਹਿਤੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸੁਕੀਰਤ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ' ਵੱਲੋਂ ਚੋਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਸਾਰਥਕ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵਿਛੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਚੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਨਾਂ 'ਅੱਜ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਸਬੀਰ ਭੱਠਾਂ (ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ), ਗੁਲਾਪ ਸਿੰਘ ਲੰਡਨ (ਹਸਰਤ), ਮਹਿੰਦਰ ਗਿਸਮ (ਕੁਝਾ), ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ (ਜੈਟਲਮੇਨ), ਜਿੰਦਰ ਪੰਤਾ (ਸੋਚ-ਚਾਲ), ਸੁਕੀਰਤ (ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮ), ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰ (ਜਲਵਾ), ਪ੍ਰਦੀਪ ਮੋਹਿਤਾ (ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਜਲੂਲ ਆਣਾ), ਅਰਵਿੰਦ ਬੀਰੋ (ਕੱਟ), ਰੁਬੀਨਾ ਸ਼ਬਨਮ (ਗਵਾਚੀ ਜਨਤਾ), ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਫਲੈਚਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫ਼ਾਈਲ), ਅਰਵਿੰਦ ਕੌਰ ਪਾਲੀਵਾਲ (ਕੱਢੀ ਮੱਠ), ਆਗਾਜ਼ਬੀਰ (ਤਣ-ਪੱਟਣ) ਆਦਿ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਰਾਤਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਪਛੜਕ ਤਹਿਤ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਮਾ ਦੀ ਨਾਵਲ 'ਜੀਵਨ ਮਦਿਰ' ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਜੋਸ਼, ਸੰਦੀਪ ਸਮਰਾਲਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ' ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਵੇਸ਼ਵਰ, ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮਨਕਥੀਆਂ' ਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਤੌਜ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੋਸਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ' ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਚੋਹਾਨ, ਰਾਜਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਬੇਨੀਪਾਲ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਗੇ ਫੁੱਲ' ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਗਣਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਨੌਜ ਤਰੀਕੇ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਾਂ 'ਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤੇ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹਨ। 'ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ' ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਿਕਲ ਏ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ, ਸੰਪਾਦਕ : ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ, ਮੁੱਲ : 80 ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ : 216, ਪਤਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, 10 ਰਾਊਜ਼ ਐਨੰਨਿਊ, ਇੰਸਟੀਚਿਊਟਲਨ ਏਗੇਆ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110002, ਫੋਨ 20832498, ਮੁਖਾਬਿਲ 94162-35210, ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ : email: samkalisahit@gmail.com

ਸਤਿਜੁਗ : ਅਪ੍ਰੈਲ, 2026

ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਲੁਧਿਆਣਾ (97800-97898), ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ : email: Satjugg@sribhainisahib.com

ਸੱਚਖੰਡ ਪੱਤਰ: ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ, 2026

ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਸਰੀਚਾ (ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ), ਗਿ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ (ਇੱਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ), ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਜਾਨ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ), ਆਰ. ਐੱਸ. ਬੋਲੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤਾਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡ ਗੁਰੂ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪਰਚੇ ਦੇ ਪੰਨੇ: 48, ਮੁੱਲ: 125 ਰੁਪਏ, ਸੰਪਾਦਕ: ਗਿ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਤਲ, ਪਤਾ : ਤਖ਼ਤ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ-431601, ਮਹਾਂਗਾਸ਼ਟਰ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ : email: contact@hazursahib.com

ਨਯਨ-ਭੋਗ : ਗੋਵਰਧਨ ਗੱਥੀ

'ਨਯਨ-ਭੋਗ' ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਕਥਾਕਾਰ ਗੋਵਰਧਨ ਗੱਥੀ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਨੁਵਾਦਕ ਤੇ ਆਲੋਚਕ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੱਥੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਚਿੱਤਰ ਮਦਦ ਦੇ ਵਰਜਿਤ ਗਿਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਖਿਰਤਾਤ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਨਯਨ ਭੋਗ' ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ 'ਮੋਰਚਾ' ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਬਿੰਦਰਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰੀਆ-ਪੁਰਸ਼ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਝੇ ਤਾਣੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਵਰਗੇ ਭਾਵ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸ਼ਕੀ, ਝੂਠਾ ਤੇ ਝਗੜਾਲੂ ਵਿਚਾਰ ਅੰਤ 'ਚ ਬਾਹਰ ਕਥਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਗੋਵਰਧਨ ਗੱਥੀ ਦੀਆਂ 10 ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੇਲੀ, ਦਾਦਾ, ਬਿੰਬ-ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਨੰਬਰ ਦੋ, ਭਰਮਜਾਲ, ਦੇ ਨੇਹਿੰਦਵ, ਤਿੰਨ ਤਿੰਨਾ ਸਿਲ, ਕਫ਼ਵਾ ਝੂਠ ਅਤੇ ਸ਼ਯਾਬਦੀ ਆਦਿ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੱਥੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਤਿੰਨ ਤੀਏ ਸੱਤ, ਭਰਮਜਾਲ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਛਪੀ ਹੈ। ਨਯਨ-ਭੋਗ, ਮੁਲ ਲੇਖਕ : ਗੋਵਰਧਨ ਗੱਥੀ, ਅਨੁ. ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ (98681-82835), ਮੁੱਲ : 400 ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ : 200, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਵਿਦਿਆ ਵਿਕਾਸ ਅਕੈਡਮੀ, 3637, ਨੌਤਾ ਜੀ ਮਾਰਗ, ਦਰਿਆਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110002

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ : ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ

ਪਟਿਆਲਾ-ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਾ 'ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਰ' ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਲਹਿਰ ਵੀ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ

ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੇਰਾ ਬਸਤਾ' ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਪਟਿਆਲਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਉਤਸਵ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੇਰਾ ਬਸਤਾ' ਦਾ ਚੌਥਾ ਸੰਸਕਰਣ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਉੱਘੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੱਲਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਡਾ. ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵੀ ਤੇ ਵਾਰਤਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਫਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਬਸਤਾ ਪੁਸਤਕ ਉਸਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਤੌਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੱਲਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਰਸਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਗੁਣ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਦੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਸ਼ਾ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਹੈ। ਡਾ. ਲੰਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਲੇਖਕ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਰਾਜਵੰਦ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਮੇਵਕ ਲੰਬੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਅਮੀਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਪੁਰਤਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਡਾ. ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

ਜਲੰਧਰ : ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸ਼ਹੀਦ ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਗਮ ਪਿੰਡ ਮਿਰਜਾਪੁਰ ਜੇਡੇ ਵਿਖੇ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੋਜ ਅਫ਼ਸਰ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਗਰ ਦੇ ਪਤਵੇਤ ਸੱਜਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵਤੇਜ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ਼ੋਪਰ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਦਾਲਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਪੁਸਤਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਗਭੱਗ 300 ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਵਤੇਜ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ਼ੋਪਰ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਸਹਿਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਅਗਵਾਈ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਾਸਟਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ 101 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ।

ਬਰਨਾਲਾ-ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ ਦੇ ਵਾਰਤਕ ਨਾਵਲ 'ਮੇਰੀਆਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਹੱਬਤਾਂ' ਅਤੇ 'ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਮ' ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੋਕੀ ਸ਼ਹਿਰਤ ਲਈ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਬਲਕਿ ਜੋ ਰਹਿੰਦਾ, ਬੀਤਿਆ, ਉੱਗੀ ਰੁਝੂਝ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐੱਸ ਐੱਸ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ ਦਾ ਬਰਨਾਲੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ

'ਮੇਰੀਆਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਹੱਬਤਾਂ' ਤੇ 'ਮੇਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼' 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ ਯੂ ਐੱਸ ਏ ਦੀ ਲਿਖੀ ਰਚਨਾ 'ਜਾਹ ਨੀ ਝੂਠੀਏ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਯਾਰੂ ਲੈ ਬੈਠੀ' ਡਾਕਟਰ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘ ਠੱਲੇਵਾਲੀਆ ਤੋਂ ਗੀਤਕਾਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਤੁਕੜੇ ਕਲਾਂ ਨੇ ਪੌਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਪੱਟੀ ਡਾਕਟਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤਿਲਕ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੌੜੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਬੋਝਾਕੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁੱਟ ਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਗਜ਼ਲ, 'ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ' ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਪਵਨ ਪਰਿਦਾ ਨੇ ਗਾਜ਼ਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਵਲਤਪੂਰਕ ਨਿਭਾਈ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਦਾਸ ਹਨ

29 ਮਾਰਚ ਦੇ 'ਐਤਵਾਰਤਾ' ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲਾ ਦਾ ਲੇਖ 'ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਦਾਸ ਹਨ' ਲੇਖਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਝੁਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਦਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਲਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਬਿਜਲਈ ਸਾਧਨਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕੌਣ ਜਾਰੀ ਕਰੇ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟਾਵਾਂ-ਵਿਰਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਕੀ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਦਰਦੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਕ ਸ਼ੇਲਵਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਕਿਤਾਬ ਅੱਜ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਢਲੇ ਦੀ ਝਾਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੋਵੇ। ਫੋਕੀ ਟੋਰ ਹੋਣ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਤਾਬ ਕੱਢ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇਗੇ। ਫੇਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਅੱਜ ਵੀ ਪੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਵਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਕਪੂਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਦਿ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਵੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ

ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁੱਠਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਮੁੜ ਤੇ ਮੈਟਰ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਈਮੇਲ 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। atwartazamana@gmail.com - ਸੰਪਾਦਕ

ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਦੋ-ਰੋਜ਼ਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਮੇਲਨ

ਜਲੰਧਰ : ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ (ਐਮ. ਏ ਪੰਜਾਬੀ) ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਝਲਕ, ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਾ, 'ਅੰਤਰ ਕਾਲਜ ਕਾਵਿ ਉਚਾਰਨ ਮੁਕਾਬਲੇ', ਪੁਸ਼ਨੋਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਪੋਸਟਰ ਮੈਕਿੰਗ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ (ਟਿਕਟਾਂ ਦੇ ਲੈ ਲਈ) ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤ

ਤੇ ਡਾਨ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ

ਅਕਸ਼ੀਨੀਆ ਨਤਾਲੀਆ ਤੋਂ ਤੂੰ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਡੀਵਾਇਨ ਕਰਦੀਆਂ ਔਕਸਟਾ ਆਰਡਨਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਦੇ ਅਕਸ਼ੀਨੀਆ ਤੇ ਕਦੇ ਨਤਾਲੀਆ 'ਤੇ ਮੜ੍ਹਦੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੀਆਂ ਮੱਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਇੱਕ ਦੂਜੀ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਲੋਚਦੀਆਂ

ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਤਾਲੀਆ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਛਾਂਗ ਦਿੰਦੀ - ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਕਸ਼ੀਨੀਆ 'ਚ ਵੱਖਦੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੋਈ ਤਿਪ ਤਿਪ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਅਚਾਹਤ ਸੀ ਤੇਰੀ ਸਹੀ - ਗਲਤ - ਸਹੀ ਸਬ -ਕਾਫ਼ੀਅਸ ਮਾਇੰਡ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਯ 'ਚ ਘਿਰੀ

ਮੱਖਣ ਮਨ ਮੂਲ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ਾਇਰ ਏ। ਉਹਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਇਰ ਏ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਹਿਣ ਲੱਗਦੀ ਏ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਉਤਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਤਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਥ ਦੀ ਚਿਹਨਕਾਰੀ ਦਾ ਮੱਖਣ ਕੋਲ ਭੰਡਾਰ ਏ, ਜੋ ਸਹਿਜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਅਉਦਾ ਏ। ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਕਾਰ ਲੰਮਾ ਅਕਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਜੋ ਪਾਰਕ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਝਲੂਕਾ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਪਾਰਕ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਲੁਤਫ਼ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਏ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਗਿਹਾ ਏ। ‘ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਪਾਣੀ’ ਉਹਦੀ ਪਲੇਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਏ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲ ਚੁੱਪ ਗਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਵਿਤਾ ਉਤਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਹਾ। ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਏ।

ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਨਵਾਂ ਕਾਵਿ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਸਿਸ਼ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗਸ਼ਰ ਨੇ - ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ

ਮੱਖਣ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
 ਪੁੰਦ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਟਪਕੀ ਕੁੱਝ ਵੀ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਤਾਂ ਨੱਕ ਦੀ ਸੋਧੇ ਸਾਂ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸੀ ਤਰਕ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਭਾਵੁਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਵਹਾਅ ਵੀ ਏਨਾ ਸੀ ਤਰਕ ਦਲੀਲ ਸੱਦਾਰ ਸਭ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਮੈਂ ਸੋਭਲ ਨਾ ਪਾਇਆ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਸਫ਼ਰ ਲੇਖਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਬੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਤੁਰਿਆ ਰਿਹਾ ਇੱਕੋ ਚਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝੇ ਮੱਕੜੀ ਵਾਂਗ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਲ ਬੁਣਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਦਾ ਗਿਆ ਤਾਰ ਟੁੱਟੀ ਧੜੱਕੇ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਉੱਠਿਆ ਮੇਰੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਪੁੰਦ ਸੀ

ਇਹ ਸੁਣ ਬੁਝ ਗਿਆ ਸੀ - ਗਭ 'ਚੋਂ ਸ਼ਰਾਰ ਲੱਭਦਾ ਇਹ ਚੁਟਕੀ ਕੁ ਪੁੱਸਾਂ ਤਾਂਝਣ-ਨਾਚ ਕਰਦਾ ਆਪਣੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਤ 'ਚੋਂ ਮਿਟ ਰਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਤੀਰਾਂ 'ਤੇ ਲੋਟਿਆ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਲਈ 'ਹਾਰਾਕੀਰੀ' ਕਰਦਿਆਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਅੱਗ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਭੈਅ ਲੱਗਦੇ

ਹੁਣ ਅੰਦਰਲਾ ਮਰਦ - ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਰਗੜਦਾ ਦਰਦ ਦੀ ਤਿੜ ਜਾਣਦੀ - ਅਗਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮਰਦਨਾਗੀ ਉਗਲਾਂ 'ਚ ਦਮ ਡੌੜਦੀ - ਹੰਢਾਉਂਦੀ ਸੁਨਯ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਅਕਸ਼ੀਨੀਆ ਤੋਂ ਨਤਾਲੀਆ ਬਣੀ ਤੂੰ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀ- * ਵਾਨਗਾਰਾ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ

*ਤੇ ਡਾਨ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ 'ਸ਼ਿਲੋਸੌਫ' ਦੇ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਪਾਤਰ 'ਪ੍ਰਿਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ, ਕੱਟ ਕੇ ਠਾਣ ਕਰਤੇ ਇਕ ਦਿਨ !

ਬੁਡੇਸਰੋਂ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਤੱਕ ...
 ਜੱਚਮੁੱਚ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਔਰਤ ਬਣ ਕੇ ਜੀਉਣਾ ਬਹੁਤ ਅੱਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਮਾਂ', 'ਹੋਇਆ ਜਿਉੜਾ ਉਦਾਸ', 'ਫੇਰ' ਅਤੇ 'ਕਰਜ਼' ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਭਿਤਾਂ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਤੇ ਕੱਚ-ਸੱਚ 'ਮੈਂ' ਪਾਤਰ ਅਤੇ 'ਉਹ' ਬਰਫ਼ ਪਾਤਰ ਵੀ ਲੇਖਕ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। 'ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ' ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਇਹ ਦੀ ਵੱਤ ਲੰਘਾਅ ਚੱਕੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੌਮੀਆਂ-ਕਾਨੀਆਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗੀਬਾਂ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਰੱਬ ਭੂ ਨਾ ਬੁਲਾਏ' ਤੇ 'ਮਿਸਿਜ਼ ਮੈਨ' ਜੀਵਨ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਲਬੀਰ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਤ ਨੂੰ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਣ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮਿਸਾਲ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਮਿਸਿਜ਼ ਮੈਨਾ ਆਖਦੀ ਹੈ, 'ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਕਿਸਮਤ ਫੁਟੀ ਥੀ, ਜੋ ਤੁਮ ਜੈਸੇ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਸੇ ਪਾਲਾ ਪੜਾ, ਜਿਸੇ ਨਾ ਅਕਲ ਹੈ ਨਾ ਮੌਤ।'

'ਭਟਕਣ', 'ਤੂੰ ਜਾਣਦੀ ਏਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਵਿਆਹਿਆ-ਵਰਿਆ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਜਵਾਬਦਾਰੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵਰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਏਂ, ਚਲ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੋਂਦੀ।'

ਜਦੋਂ 'ਉਹ' ਪਾਤਰਾ ਜਿਸ ਮਰਦ ਪਾਤਰ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਅਸਲ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਰਦ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਧੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਦਿਲ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਸਾਫ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਕੁਲਬੀਰ 'ਬਣਵਾਸ', 'ਮੁਹੱਬਤ', 'ਸੂਹੀ ਸਵੇਰੇ' ਅਤੇ 'ਗੰਭੀ ਦੇ ਡੱਬੇ' ਆਦਿ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਲ ਦੇ ਇਹ ਚਿਤਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਰ ਅੰਗਤ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ 'ਮਾਂ ਨੀ' ਅਤੇ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਕੋਝਪਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ 'ਇਹ ਤੂੰ ਸੀ ਇਹ ਮੈਂ ਸੀ।' ਬੰਬਈ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕੱਚ ਸੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ-'ਤੁਮ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ', 'ਕਦੇ ਆਂਦੇਗੀ', 'ਅਕਰੋਸ਼' ਅਤੇ 'ਤੂੰ' ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਤ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣ ਖਾਤਰ ਸਮਝੌਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਮਨਾ ਗੁਪਤਾ ਵਰਗੀਆਂ ਅੰਗਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣ ਖਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਸਬੀਰ ਦਾ ਦਿਲਮੀ ਅੰਕਿਟ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਅਸਲੀ ਬੱਝੜ ਮਾਰਨਾ ਅੰਗਤ ਦੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬੋਲੋਂ ਕੁਲਬੀਰ ਦਾ ਸਰਵਸੰਪਨ ਪਰਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਤੱਕ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਖੁਦ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ

ਸੰਘਣਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ 'ਚ ਵਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਹੱਕਾ ਬੋਲਿਆ ਨਾਸਤਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਸਥਾ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ 'ਤੇ ਨਾਗ ਮੇਲਦਾ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਡੰਗਦਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ ਵੇਧੋ ਉਹ ਮੇਰਾ ਡੰਗ ਚੂਸ ਰਹੀ ਹੈ ਬੰਬਈ 'ਚ ਮੈਂ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ ਹਾਂ ਮਰ ਗਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੋਂ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਫਿਸ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਚੀਰ ਗਈ ਹੈ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਜਗਮਗਾਉਂਦੇ ਜੁਗਨੂੰ ਦੀ ਲੋਅ ਮੁੱਦਤਾਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਪਰਤੀ ਏਂ ਤਰਕ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸਿਆ ਹੈ ਉੱਣਾ ਬੰਦਾ ਗੁਣਾ ਹੋਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੁਕਤਾ ਪੁੰਦ ਹੈ ਹਰਸੋਂ ਹੋ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾ ਸਿਮਸਿਮ..!

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਣਾ ਹੈ
 ਗੁੰਜਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ 'ਚ ਖੜਾਕ ਜ਼ਖ਼ਮ ਖੁਰਚ ਗਈ ਹੈ ਇਕ ਪੀੜ ਬੰਨ੍ਹ ਗਈ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਚ

ਮੈਂ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ ? ਉਦਾਸੀ ਠਹਾਕਾ ਲਾ ਕੇ ਹੱਸੀ ਹੈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੈਦ, ਕਰਮੀ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਗਏ ਨੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਪਿੜ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਮੈਂ ਹੀ ਸਨਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ ? ਆਪ ਫਰੋਲਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੀਦਦਾ ਹਨੇਰ ਦੇ ਸਿਵਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਏਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਟੁੱਕਦਾ ਇੱਕ ਦੋ ਤਿੰਨ . . . ਖਲਾਅ

ਤੂੰ ਮੇਜੇ ਦੇ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ? ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿੱਥੇ ਨਜ਼ਰ ਕਰਵਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਅੰਨ ਲਾਇਨ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ -ਮੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਓ ਟੀ ਵੀ ਆਇਆ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਆਪਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਲਿੰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੈਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪੁੱਟਦਾ ਹਾਂ ਕੋਈ ਖੜਾਕ ਮੁਕਤੀ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਡਾਇਗਨੋਸ ਵੀ ਇੱਥੇ ਕਿਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਇੱਛਾ ਤੇਰੀ-ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਸੱਪ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਕਰਾਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦਾ ਇਤਿਜ਼ਾਰ ਏ ਤੈਨੂੰ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਬੂਠਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਭਿੜਦਾ ਹੈ ਟੋਬਲ 'ਤੇ ਗਲੋਬ ਉਦਾਸ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਗੀਕੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਕਿਤੇ ਗਵਾਚ ਗਈ ਹੈ ਤੂੰ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ ਇਜ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਲੱਭਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਮੀਂਹ ਵਾਹ ਵਗੁ ਗਈ ਏਂ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਖੱਬੜ ਬਣ ਗਈ ਕਿਤੇ ਸੁਨਾਮੀ ਕਿਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਵਾਂਗ ਖਿੜ ਉੱਠੀ ਏਂ ਤੂੰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕਦਾ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੂੰ ਬੂਠਾ ਖੱਲ੍ਹ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਣਾ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ : 94172-07627

ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਾ ਦੀ ਬਾਕੀ

'ਭਾਅ ਜੀ, ਜੋ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੀ।' ਕਹਿਦਿਆਂ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਛਲਕ ਆਏ ਸਨ। ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਵੋਟੋਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਿਭਿਤਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਭੈਣ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਧਰੀ, ਯੋਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਸੁਮ ਦਾ ਸਾਂਝੂ ਵੀ ਨਾ ਬਣਿਆ ਰਹੀ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਅਵੇਸਲਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।' ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਵਿਚ ਔਟਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬੁਝਰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਖੋਲ ਕੁਲਬੀਨ ਨੂੰ ਦੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਲੈ ਕੁੜੇ, ਕਿਰਾਇਆ ਭਾੜਾ।' 'ਨਾ ਭਾਅ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਨੇਰੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ।' ਕੁਲਬੀਰ ਨੇ ਸਿਰ ਫੇਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਵੀ ਪੈਣਾ ਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਭਾਬੀ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।' ਕੁਲਬੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਸ਼ਾਕ ਸੁੱਝ ਆਇਆ, ਦਿਲਮੀ ਕਲਾਕਾਰ ਜੂ ਸੀ। ਪੈਸੇ ਫੜ ਕੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਾਂਅ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਇਹ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੇ ਛੱਜੂ ਦੇ ਤਾਂਗੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।' ਕੁਲਬੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦਿਸਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟ ਗਈ। ਕਲਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਇਕ ਨਵੇਂ ਗਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਆ ਕੇ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਤੌਰ ਲੇਖਕ ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਚਨਾਕਾਰ ਆਪੋ ਮੂੰ ਗੁੰਨ ਕੇ ਰਚਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਰਚਨਾਕਾਰ ਖੁਦ ਪਾਤਰ ਜਾਂ ਸਰੋਤਾ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਉਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਠਕ ਕੁੜੀ ਦੀ ਉਗਲ ਫੜ ਕੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਕੁਝ ਮੈਂ ਭੈਣ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਜ਼ ਲੱਗਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਖੁਦ ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪਾਤਰ ਦਾ ਦਰਦ ਉਸ ਨੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਕਿਰਦਾਰ

ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁੰਨ ਦੇਣਾ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਲਮੀ ਕਲਾਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਲੇਖਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ 'ਮੈਂ' ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਨਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੋਕ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਹ ਪਾਤਰਤਾ ਨਾ ਵੀ ਹੰਢਾਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਕ ਲੇਖਕ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਿਕ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਮੈਂ' ਪਾਤਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਲੇਖਕ ਵਿਦੇਸ਼ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਵੀ 'ਮੈਂ' ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਬੋਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕਹਾਣੀ ਤੱਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ, 'ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋੜ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਰਗੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।' ਆਖਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ। ਇਕੱਠੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਲਬੀਰ ਕੰਵਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀ ਵੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਸੁਧੂ ਅਣਖੀ ਵਰਗਾ ਗਲਪਕਾਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਨੂੰ ਮੁਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ' ਕਹਾਣੀ ਮਰਦ ਦੇ ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਨੀਤਾ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਦੀਪ ਵੀ ਉਸ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਦ ਨੇ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਮੇਰਾ ਘਰ' ਗੁੜ੍ਹੀ ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਦੋਸਤੀ ਵਾਲੇ ਖਾਂ ਜਾਂ ਕੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਰਗਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਜ਼ਬੂਰੀਵੱਸ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਡਾ ਸਵੈਮਾਣ ਤਿੜਕਦਾ ਹੈ। 'ਬਾਹਰਲੀ ਬੈਠਕ' ਅੰਗਤ ਦੇ ਸਵੈਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਅਣਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਦਮ ਤਾਰੇ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਜਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 'ਅੱਤਰੀ' ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅੰਮਾਣ ਗਵਾ ਕੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤਵਾਜ਼ਾਫ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪਾਤਰ ਸੰਜੀ ਮਨਤਾ ਦੀ ਮਾਰੀ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗੁੰਗਾ ਗਿਸ਼ਤਾ ਪਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਬੜਾ ਕੌਮਲ ਭਾਵੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰ ਅਤੇ ਦੁਇਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤੇ ਖਾਕਣ ਦੀ ਸਮਝੋਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 'ਇਕ ਖੁਦ ਪਾਪਾ ਦੇ ਨਾਂਅ' ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਬੰਦੀ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਪਾਪਾ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਗੀ ਤਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ। ਨਸੀਬ ਤਾਂ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।' ਡੀਅਰ ਪਾਪਾ,

ਨਿਅਪਸੰਦ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ...

ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 'ਰੋਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ' ਪਾਈ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਨੌਟਿਸ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿਣ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੋਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 15 ਮਾਰਚ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਤਰੀਕ ਵਾਲੇ ਨੌਟਿਸ 'ਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਕਰਵਾ ਲਏ ਕਿ 'ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਆ ਨੌਟਿਸ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਲੀ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ।' ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੀੜਤ ਆਪਣਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਗਏ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੋਟ ਕਰ ਲਏ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਿਪਟਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 27 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੋਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਕੂਮਤੀ ਬਾਝੜ ਨਾਲ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਐਨਾ ਬੋਝੜ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਬੈਨੀਵਾਲ ਦਾ ਦੋਸਤ ਆਮਰ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸੇ ਤਸੀਹਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਪੀ ਯੂ ਸੀ ਐੱਲ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸੈੱਲ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਿਠ ਦੀ ਭਗਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਗੁੜ੍ਹੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਨਕਸਲ-ਮੁਕਤ' ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮੱਦੇੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਟੀਚੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 'ਤੁਸੀਂ 31 ਮਾਰਚ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲੁੱਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ) ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਕਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਸਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਮਾਧਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਇਹ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇੱਥੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 'ਤੁਸੀਂ

ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੂੰ ਵੀ ਖਾ ਲੈ' ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਭਾਬੀ ਤੇ ਧੀ ਜਿਹੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਗਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਸਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗਿਭਿਤਾਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਨੂੰਹ ਸੱਮ', 'ਭੈਣ ਨੀ', 'ਸਕੂਲ ਟਰਿੱਪ' ਆਦਿ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕੁਲਬੀਰ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੁਕਤਾ, ਗੋਚਕਤਾ ਪਾਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸਿਖਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੌਰਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਜੀ ਕਹਾਣੀ 'ਬਕ-ਬਕ' ਵਧੀਆ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਾਦਾ ਵਾਕ, 'ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਡਰਾਈਵਰ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਇੱਛ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਪਤੀ ਮਿਲਣਾ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਵਰਨਾ ਰੋਂਦੇ ਰਹੋ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ।' ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰਾਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾਹੀ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਕਹਾਣੀ 'ਦੇ ਅੰਗਰਾਂ' ਵਿਚ ਵੀ 'ਤੂੰ ਵੀ ਖਾ ਲੈ' ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਨਿੱਜ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਲੇਖਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾਰਥ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਹਿਮਤ ਕੋਈ ਸੁਰਮਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਏਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਨੇ ਯਥਾਰਥ ਦੇ ਖੁਨ ਵਿਚ ਕਲਮ ਡੋਬ ਕੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਬਡੇਸਰੋਂ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਮਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸ ਸਿੱਭਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਭਾਸਣ ਲਾਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਦੇ ਵਰਗੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਝੰਡਾ-ਬਰਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਦੋਸ਼-ਵਿਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ, ਸਮੇਂ ਲੋਹਾ ਵੀ ਮਨਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਕਦੀ ਵੀ ਮਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਹੈ। ਭੈਣ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੇਸਰੋਂ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ।

ਸੰਖਾ 94656-56214

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਉੱਥੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅੱਗ ਬੀਬੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਰਦ ਪੁਲਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਅੰਗਤ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵੀ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਲਸੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ 'ਵੇਸਵਾਯਿਤ ਵਰਗੀ ਗੰਦੀ ਜਗ੍ਹਾ' ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਦੀ ਇਤਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਤ ਪੁਲਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਸ਼ਮੁਕ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪੀਰੀਅਡ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੈਂਡ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਵਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਉ ਫਰੈਂਡਸ਼ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਤਸੀਹਾ ਘਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਇਲਕੀਆ ਤੇ ਸ਼ਿਵਕੁਮਾਰ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕੁਨ ਮਨਜੀਤ ਬੈਨੀਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਉੱਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬੇਕਰਕਰੀ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦਲਿਤ ਪਿੱਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਮਨਜੀਤ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਗਾਲ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਚਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਟਰਾਂਸ ਵੁਮੈਨ ਰੁਦਰ ਵਿਕਰਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਜੈਂਡਰ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡੱਚੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਜੂਨਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਸ਼ੋ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ, ਅਵਿਨਾਸ ਅਤੇ ਗੋਰਵ ਨੂੰ ਵੀ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਛੂਹਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁਲਸੀਏ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਬਾਰੇ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਦੇ 'ਬੁਕ ਵਰਡ' ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਲੋਚਕ ਰੋਨ ਚਾਰਲਸ ਅਤੇ ਬੈਕਾ ਰੋਬੀਨਲੈਂਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੋਸਟ ਦੇ 'ਬੁਕ ਵਰਡ' ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਮਨੋਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਘਟਨਾ ਜਿਹੜੀ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ, ਉਹ 9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗਾਰਡੀਅਨ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਲੇਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲਿਟਰੇਰੀ ਫੈਸਟੀਵਲਾਂ

ਹਰੀਸ਼ ਜੈਨ

ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ ਸੌ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਪਾਠਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ। ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਥਾਂ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਅਤੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਹੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਰਵਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਦਮਤੁਰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੁਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੱਧਵਰਗੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਤੁਰਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਲੱਗੇ, ਪਰੰਤੂ ਹਰੀਗੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸਿਰਫ਼ ਪਿੱਠਭਾਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ-ਦੋ ਬਾਰੇ ਅਗਾਂਹ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰੰਤੂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਨਵੇਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 87 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ 3.12 ਕਰੋੜ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ 2.71 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਕੂਲੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਵਾਚੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤ ਪਾਠਕ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ 30 ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ ਥੋੜਾ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਹਨ। ਇੱਥੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 98.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ 4 ਜੀ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੀ ਪੁਰਨ ਕਵਰੇਜ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੁਣਨ, ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਵੇਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੁਲ ਸੰਖਿਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਗੇ। ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਠਕ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਤ ਕੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਭਾਂਤ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ। ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸਭ ਟੈਸਟ ਤੱਕ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸਾਂ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਕ, ਖੋਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕਟ ਆਦਿ ਭਾਵੇਂ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਛਪਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਖਤ ਦੀ ਥਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ

ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਰੁਚੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਲੈਜ਼ਰ ਦੇ ਭਾਵ ਫੁਰਸਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਲੈਜ਼ਰ ਸਮੇਂ ਆਨੰਦ ਲਈ, ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਵਿਰਲ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੀਯਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸੜ ਜਿਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਇਹ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੁੱਲ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੌਤਵ ਆਪੀਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਪੁਸਤਕ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਆਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਚਿਤਾਵਿਆ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਵਟਸਐਪ ਆਦਿ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਇਹ ਪਾਠਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ, ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਲੇ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮਾਗਮਾਂ, ਸ਼ੋਲਜ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਬਿੰਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਚਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧਤਾ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਾੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਕਥਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ, ਅਖਾਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰਤੂ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਲਦੀਆਂ-ਫਿਰਦੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਾਣਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਕਿੱਸਿਆਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਤੁਰਦਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਬਸ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੁਰਤੀ ਲਈ ਵਾਧਾ-ਘਟਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੋਖਣਾ। ਪਰੰਤੂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੁਕਾਵਟ ਕਿਉਂ ਹੈ?

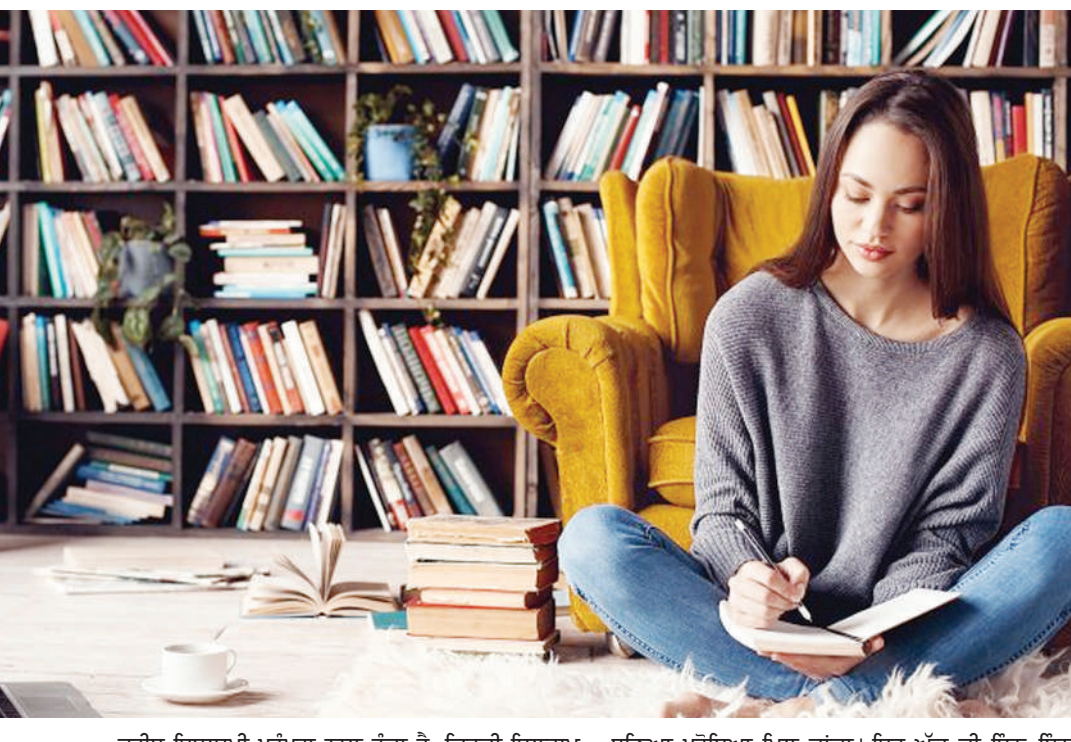
ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੁਕਾਵਟ ਦੇ ਲਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ-ਦੋ ਦੀ ਇੱਥੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਨਰੇਟਰ ਜਾਂ ਕਥਾਵਾਚਕ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਾਠ ਉਸ ਦੇ ਸਰੋਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਰੇਟਰ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਮਧਿਅਸਥ ਬਣ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸਰੋਤੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਨਰੇਟਰ ਤੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਰਗਿਆਂ ਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਇਕ ਸਮੂਹਿਕ ਪਾਠ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ। ਕਥਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਸਰੋਤਾ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸੁਣੀ ਗਈ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੀ ਯਾਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਤੇ ਦੇ ਖ਼ੁਰਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਵਿਸਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕੱਲ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਧਿਅਸਥ ਨਹੀਂ। ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਕ ਗਿਆਨਤਮਕ ਜਾਂ ਬੌਧਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਆ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਲਿਖੇ ਪਾਠ ਭਾਵ ਪੁਸਤਕ ਰਾਹੀਂ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਏਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਵਿਚਕਾਰ ਗਿੜਾ ਵਿਲੱਖਣ, ਮੁਕ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਬੋਧ ਅਤੇ ਸੋਚੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪਰਥਣ ਲਈ ਪਾਠਕ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ 'ਚ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਸਾਰ ਨਿਰਧਵਾਰ ਤੁਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਅਵਚਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਨਰੇਟਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਕਥਾ, ਸਥਾਨਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੂਰੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਹੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੂਰਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਇਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟਾਕਰਾ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ

ਕਰੀਬ ਇਸਲਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਲਾਹਮ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨਲਿਸਟ ਵਿਚਾਰ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਆਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਤਾਰਕਿਕ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਝ ਲਈ ਇਹ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਅੱਠਵੀਂ-ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਇਹ ਨਿੱਗਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮੁਸਲਿਮ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਡਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪਸਾਰ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਿਥੀਕਰਨ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਔਪੀਰੀਕਲ ਆਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘੋਖ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਇਕ ਸਮਾਨਤਰ ਪਾਰਾ ਵਾਂਗ ਵਗਦੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਮੌਖਿਕ ਪਾਠ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ।

ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਟਕਰਾਉ ਐਨਲਾਈਟਨਮੈਂਟ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਮਾਡਰਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਰਾਂ 'ਤੇ ਆ ਪੁੱਜਾ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਟਕਰਾਉ ਲਈ ਕੋਈ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਬੌਧਿਕਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਨਿਰੋਲ ਰੋਸ਼ਨਲਿਸਟ ਤਰਕ 'ਤੇ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਵਗਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਨਵੀਂ ਪੈਡਾਗੋਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਾ ਮਾਡਰਨਟੀ ਦੇ ਵੇਗ ਸਨਮੁਖ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਾ ਮਾਡਰਨਟੀ ਦੇ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਪੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਉਹ ਜੰਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, ਪੁਰਾਣਾ ਦਦ-ਕੱਢਿਆ, ਗੰਭੀਰ ਸੀ, ਮੰਨਿਆ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਖਿਆਲ ਸੀ ਅਤੇ ਅਣਦਾਣ ਸੀ,

ਦੋਨੋ ਜਿਹੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਡ ਸੀ, ਤੇ ਇਕ ਅੱਧਖਿਆਲ ਕੋਈ ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ ਅਸੀਂ ਲਈ ਬਸ ਸੀ,

ਉਸ ਵਿਚ ਬਹਿੰਦੇ, ਉੱਠਦੇ, ਜੀਂਦੇ, ਜਾਗਦੇ, ਉਹੋ, ਇਕ ਖਿਆਲ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ 'ਇਕ ਅੱਧ ਖਿਆਲ ਨਾਲ' ਜ਼ਿਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯੁੱਗ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਡਰਨਟੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਹੇਠਾਂ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਥਾਵੇਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ, ਨਾ ਨਵਾਂ ਵਿਗਸ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਤਨ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੋਇਆ। ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ, ਪਰੰਤੂ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੋਰ ਕੱਢਿਆ। ਗਿਆਨ ਲਈ ਤਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਨੌਜੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੀ ਨਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋਈ ਵਾਕਾਰਲਾ ਪ੍ਰਥ ਨਾ ਜੁੜਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਖੁੰਝੀਆਂ, ਗਿਆਨ ਵਿਰੁਠੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ, ਜਹਾਨਾਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਿਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਮੌਖਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ ਅਤੇ ਕਥਾ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਖੋਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਭ

ਬਣਿਆ ਪਰੋਸਿਆ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਇੰਨ-ਇੰਨ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਥਾ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਸ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਤੀਬਰ ਜਾਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਭਾ ਹੋਇਆ।

ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਦੱਖਣੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਬੰਗਾਲੀ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਵੇ 2025-26 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਦੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 54 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 59 ਫੀਸਦੀ ਅਮਰੀਕਨ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਸ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਾਰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪਲੇਜ਼ਰ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ 2023 ਵਿਚ ਇਹ ਘਟਦੀ ਹੁਣੇ ਸੱਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕੁਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਤਾਹਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਜ਼ੀਕਲ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਦੋਵੇਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਕ ਹੀ ਪਾਠਕ ਸਰਵੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਉਪਗ੍ਰਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿਲਸਿਲੇਬੱਧ ਜਾਂ ਨੇਮਬੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਵਜੀਲੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਤੁਰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿੱਗਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਕਮੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਦਿਖਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਵਿੱਛ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਜ਼ਮੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਾਂਗ ਵਿਸਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੁੱਜਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਦੀ ਅਲਖ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਦੇ ਹਾਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੀ ਸਮੱਥਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਰੂੰਬਲ ਪਠਾਪੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਲ ਬਦਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲਈ ਚੇਲੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਅਸ ਹੈ ਅਸੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸੰਖਾ. 98150-00873

ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਖ਼ਾਬ ਨਹੀਂ। ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਫਰਵਰੀ 1960 ਨੂੰ ਚਾਰ ਭੋਟਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਰਿਸੋਲਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪਿੰਡ ਸਾਹਵਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪੋਸਟਿੰਗ ਉਥੇ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬਡੋਸਰੋਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਬਤੌਰ ਫਿਲਮੀ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਫੌਜੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਬਦਲਾ ਜੱਟੀ ਦਾ' ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਚੱਲੇ ਵੀ ਸੀ ਆਰ. 'ਤੇ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਲਬੀਰ ਨੇ

ਬਡੋਸਰੋਂ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਤੱਕ

ਪੁੱਛਿਊਸਰ ਦੇ ਵਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੋਣਾ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀ ਜੀਹੀਨ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। 1984 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਇਕਬਾਲ ਬਹਾਦਰ ਚਾਨਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਗਏ। ਲਿਖਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਨ। 1985 ਵਿਚ ਛਪੀ ਪਹਿਲੀ ਗਲਪ ਪੁਸਤਕ ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਪੁੱਢ ਲੇਖਿਕਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। 1987 ਵਿਚ 'ਇਕ ਖ਼ਤ ਪਾਪਾ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 2006 ਵਿਚ 'ਕਦੇ ਆਏਗੀ' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਕੁਲਬੀਰ 2021 ਤੱਕ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਤੁਮ ਕਿਉਂ ਉਦਾਸ ਹੋ' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ 2021 ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵੱਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਤੌਰ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਭੈਣ ਕੁਲਬੀਰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗਬਤਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। 2022 ਵਿਚ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਲਬੀਰ ਬਡੋਸਰੋਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਾਂਗੀ। ਚਾਰ ਦਸੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਭੈਣ ਕੁਲਬੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਪ ਜ਼ਾਰਿ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਅ ਜੀ, ਤਿੰਨ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਵਾਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂਅ ਹੁਣ ਨਹ